

Aidina pret Turciju (*Aydin v. Turkey*)

1997. gada 25. septembris

Eiropas Cilvēktiesību konvencijas

13. pants

Tiesības uz efektīvu aizsardzības nodrošinājumu

Ikvienam, kura tiesības un brīvības, kas noteiktas šajā konvencijā, tiek pārkāptas, ir jānodrošina to efektīva aizsardzība valsts institūcijās, neskatoties uz to, ka pārkāpumu ir izdarījušas personas, pildot dienesta pienākumus.

Saskaņā ar prasītājas apgalvojumiem viņa kopā ar citiem savas ģimenes locekļiem tikusi apcietināta un apcietinājuma laikā pārcietusi spīdzināšanu un nežēlīgu apiešanos, ieskaitot izvarošanu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa pauda uzskatu, ka pret prasītāju vērstā fiziskā un garīgā vardarbība un it īpaši izvarošana uzskatāma par spīdzināšanu, kā rezultātā noticis Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (turpmāk - Konvencija) 3.panta pārkāpums. Neveicot prasītājas krimināllietā efektīvu izmeklēšanu, tika ierobežota visu citu nacionālajā līmenī pieejamo tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas efektivitāte (tai skaitā tika izslēgta iespēja prasīt kompensāciju), kā rezultātā tika pārkāpts Konvencijas 13.pants.

Prasītāja šajā lietā ir 1976.gadā dzimusī kurdu izcelsmes Turcijas pilsoņe Surkana Aidina (*Surkan Aydin*). Šajā lietā aprakstīto notikumu laikā viņa bija 17 gadus veca un kopā ar saviem vecākiem dzīvoja Tasitas (*Tasit*) ciemā, kas atrodas aptuveni desmit kilometru attālumā no Derikas (*Derik*) pilsētas, kurā izvietots rajona žandarmērijas iecirknis. Sākot no aptuveni 1985.gada, kurdu apdzīvotajos Turcijas dienvidaustrumu rajonos, kur risinājās šīs lietas notikumi, notika regulāras sadursmes starp Turcijas drošības spēkiem un Kurdistānas strādnieku partijas (turpmāk - KSP) pārstāvjiem. Vairumā Turcijas dienvidaustrumu provinču šī iemesla dēļ bija ieviests ārkārtas stāvoklis.

Saskaņā ar prasītājas apgalvojumiem 1993.gada 29.jūnijā viņas ciemā ieradusies cilvēku grupa, kurā bija ciema apsargi un žandarmērijas inspektors. Lai gan prasītāja norādīja, ka minētās personas ieradušās aptuveni plkst. 17:00, Eiropas Cilvēktiesību komisija (turpmāk - Komisija), pamatojoties uz prasītājas tēva un svaines liecībām, secināja, ka visdrīzāk šo personu ierašanās notikusi 29.jūnijā ap plkst. 6:00. Četras no šīm personām esot ieradušās prasītājas ģimenes mājā un interesējušās par KSP pārstāvju nesenām vizītēm, kā arī izteikušas draudus un apvainojumus. Pēc tam prasītāja un viņas ģimenes locekļi izvesti uz ciema skvēru, kur atradušies arī citi no savām mājām vardarbīgi izvesti ciema iedzīvotāji. Prasītāja, viņas tēvs Seido Aidins (*Seydo Aydin*) un svaine Ferahdiba Aidina (*Ferahdiba Aydin*) tikuši nošķirti no pārējiem ciema iedzīvotājiem un ar aizsietām acīm aizvesti uz Derikas žandarmērijas iecirkni. Valdības pārstāvji apstrīdēja prasītājas un divu viņas ģimenes locekļu aizturēšanu iepriekš aprakstītajos

apstākļos. Persona, kas 1993.gadā pildīja Derikas žandarmērijas pārvaldes komandiera pienākumus, sniedzot mutiskas liecības Komisijas pārstāvim, apgalvoja, ka norādītajās dienās ciema apkārtnē neesot veiktas nekādas operācijas un neesot reģistrēti nekādi incidenti. Bez tam, apstrīdot prasītājas notikumu atspoguļojumu, viņš vērsa uzmanību uz prasītājas un viņas tēva liecību nesakritībām attiecībā uz incidenta laiku, kā arī uz faktu, ka prasītāja nav atpazīnusi nevienu no ciema apsargiem, kaut arī viņi visi nākot no tuvējiem ciemiem.

Prasītāja apgalvoja, ka pēc ierašanās Derikas žandarmērijas iecirknī viņa tikusi nošķirta no pārējiem ģimenes locekļiem, izģērbta, ievietota automašīnas riepā un griezta ap savu asi. Bez tam viņa tikusi sistā un uz viņu ar spēcīga spiediena strūklku ticis liets ledains ūdens. Pēc tam viņa apģērbta un aizvesta uz nopratināšanas istabu, kur militārā formā tērpta persona vardarbīgi viņai norāvusi drēbes un izvarojusi. Prasītāja apgalvo, ka šādā veidā tikusi laupīta viņas nevainība. Vēlāk vairākas personas viņu ilgstoši situšas, brīdinot, lai nevienam neziņo par to, kas ar viņu noticis. Prasītāja un viņas ģimenes locekļi turēti Derikas žandarmērijas iecirknī līdz 2.jūlijam, kad drošības spēku pārstāvji aizveduši viņus uz kalniem un izjautājuši par KSP kaujinieku pozīcijām, bet pēc tam katru atsevišķi atbrīvojuši. Žandarmērijas pārstāvji apstrīdēja arī šos prasītājas apgalvojumus, norādīdami, ka Derikas žandarmērijas ieslodzīto reģistrā nav informācijas par to, ka kāda persona būtu aizturēta 1993.gada 29.jūnijā. Bez tam par terorismu aizdomās turēto personu nopratināšana vienmēr notiekot žandarmērijas provinces iecirknī, kas atrodas citā pilsētā. Tāpat valdības pārstāvji par nozīmīgu argumentu uzskatīja faktu, ka prasītāja nav atpazīnusi Derikas žandarmērijas telpu fotogrāfijas.

1993.gada 8.jūlijā prasītāja kopā ar savu tēvu un svaini ieradās pie Derikas prokurora Bekira Ozenira (*Berkir Ozenir*), lai iesniegtu sūdzību par apiešanos ar viņiem apcietinājuma laikā. Prasītāja norādīja, ka aizturēšanas laikā tikusi spīdzināta un izvarota, savukārt viņas tēvs un svaine abi apgalvoja, ka tikuši spīdzināti. Tajā pašā dienā visi trīs tika nosūtīti uz medicīnisko pārbaudi Derikas valsts slimnīcā pie Dr.Deniza Akusa (*Deniz Akkus*). Prokurors vēlējās, lai attiecībā uz Seido un Ferbahidu ārsts konstatē, vai ir novērojamas fiziskas vardarbības pazīmes, savukārt attiecībā uz prasītāju viņš lūdza konstatēt, vai viņa ir jaunava un vai uz viņas ķermeņa ir sastopamas fiziskas vardarbības pazīmes vai ievainojumi. Savā ziņojumā par prasītāju Dr.Akkuss, kurš iepriekš nebija nodarbojies ar izvarošanas gadījumiem, norādīja, ka prasītāja ir zaudējusi nevainību un ka uz viņas augšstilbu iekšmalām ir vērojami plaši zilumi. Tomēr viņš nevarēja sniegt atzinumu par laiku, kad prasītāja bija zaudējusi nevainību, jo viņš nebija speciālists šajā jomā. Tāpat viņam nebija viedokļa par zilumu cēloņiem. Nākošajā dienā prokurors prasītāju nosūtīja uz Mardinas (*Mardin*) valsts slimnīcu, kur viņu izmeklēja ginekologs. Savā ziņojumā viņš norādīja, ka prasītāja zaudējusi nevainību vairāk kā nedēļu iepriekš, savukārt attiecībā uz zilumiem viņš nekādu vērtējumu nedeva, jo tas neietilpstot viņa specializācijā. 1993.gada augustā prasītāja, kura uz to brīdi bija jau precējusies, vēlreiz sniedza liecības un tika nosūtīta uz ekspertīzi Diyarbakiras (*Diyarbakir*) dzemdību slimnīcā ar mērķi vēlreiz noskaidrot, vai viņa ir zaudējusi nevainību, un laiku, kad

tas noticis. Saņemtais ziņojums apstiprināja iepriekšējās pārbaudēs konstatētos faktus - ka prasītāja nevainību ir zaudējusi, taču, ja tas noticis senāk par 7 līdz 10 dienām, tad precīzu laiku noskaidrot nav iespējams.

Veikdams izmeklēšanu, prokurors sazinājās arī ar Derikas žandarmērijas iecirkni, prasot, vai prasītājas norādītajā laikā viņa, viņas tēvs un svaine tikušas aizturētas, un saņēma atbildi, ka šajā laikā neviena persona nav bijusi aizturēta un vispār šajā gadā aizturētas esot tikai sešas personas (šo informāciju apstiprināja arī ieslodzīto reģistrs). 1994.gada maijā prokurors informēja Ģenerālprokuratūras biroju Mardinā, ka nav nekādu pierādījumu, kas apliecinātu prasītājas apgalvojumus, taču izmeklēšana turpinoties. 1994.gada 18.maijā liecības atkārtoti sniedza prasītājas tēvs, apstiprinot sevis iepriekš teikto par 1993.gada 29.jūnija notikumiem. Viņš arī informēja prokuroru, ka prasītāja un viņas vīrs atstājuši rajonu un devušies darba meklējumos uz citurieni. 1994.gada 19.maijā prokurors nopratināja kādu bijušo KSP aktīvistu, kurš apgalvoja, ka 1993.gada maijā, kad KSP pārstāvji izmantojuši prasītājas māju kā patversmi, viņai bijušas seksuālas attiecības ar diviem KSP pārstāvjiem.

Prasītāja apgalvoja, ka pēc tam, kad viņa bija griezusies Komisijā, viņa tikusi pakļauta iebaidīšanai un vajāšanai no valdības pārstāvju puses. Prokurors un policija prasītājas tēvam vairākkārt prasījuši viņas adresi, prasītāja un viņas vīrs vairākkārt bez pamata tikuši izsaukti uz policijas iecirkni, viņu mājā notikusi kratīšana un viņi izjautāti par pieteikumu Komisijai. Prasītājas vīrs ticis divas reizes aizturēts un aizturēšanas laikā piekauts, savukārt vīratēva māju drošības spēku darbinieki esot apmētājuši ar akmeņiem. Sniedzot Komisijai paskaidrojumus par šiem prasītājas apgalvojumiem, valdības pārstāvis norādīja, ka Turcijas Kriminālkodekss uzliek prokuroram pienākumu veikt noziegumu izmeklēšanu, kas ietver arī liecinieku atrašanu un nopratināšanu. Prokurors esot sazinājies ar prasītāju un viņas tēvu vienīgi izmeklēšanas nolūkos (šī iemesla dēļ prasītājas tēvam vairākkārt lūgta viņas adrese), un kratīšana prasītājas mājā neesot veikta.

Komisija, balstīdamās uz tās vairākkārt ievāktām mutiskām liecībām un rakstiskiem iesniegumiem, mediķu ziņojumiem, ieskaitot angļu ārsta pētījumu par izmeklēšanas gaitā sniegtajiem ārstu ziņojumiem un Turcijas medicīnas speciālistu pētījumu, kura mērķis bija apstrīdēt angļu ārsta secinājumus, kā arī dokumentiem, plāniem, Derikas žandarmērijas iecirknī uzņemtu videofilmu un 1993.gada aizturēto reģistru, secināja, ka prasītājas apgalvojumi atbilst patiesībai - viņa ar aizsietām acīm tikusi aizvesta uz Derikas žandarmēriju, tur piekauta, ievietota automašīnas riepā, aplaistīta ar ledainu ūdeni no augsta spiediena strūklas un izvarota. Atšķirības starp prasītājas un viņas tēva liecībām (attiecībā uz aizturēšanas laiku), kā arī faktu, ka prasītāja neatpazīna Derikas žandarmērijas iecirkņa fotogrāfijas, Komisija neuzskatīja par pietiekamu iemeslu, lai apšaubītu viņas apgalvojumu patiesumu. Tāpat Komisija piekrita prasītājas apgalvojumiem, ka valdības pārstāvji pakļāvuši viņu iebaidīšanai un vajāšanai ar mērķi traucēt procesu Komisijā, tādējādi pārkāpdami viņas tiesības iesniegt individuālu sūdzību.

1993.gada 12.decembrī Komisijai iesniegtajā pieteikumā prasītāja apgalvoja, ka viņa tikusi pakļauta fiziskai vardarbībai un izvarota, tādējādi pārkāpjot Eiropas

Cilvēktiesību konvencijas 3.pantu, kurš nosaka, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Tāpat prasītāja sūdzējās, ka viņai liegta tiesības uz efektīvu tiesas procesu, ko paredz Konvencijas 6.pants un ka viņai sakarā ar viņas tiesību aizskārumiem nav nodrošināta tiesību aizsardzība valsts institūcijās. Komisija 1994.gada 28.novembrī atzina prasītājas pieteikumu par pieņemamu izskatīšanai. Savā 1996.gada 7.marta ziņojumā tā pauda viedokli, ka ir noticis Konvencijas 3. un 6.panta pārkāpums, bet nav radies atsevišķs jautājums par Konvencijas 13.pantu. Tāpat Komisija uzskatīja, ka Turcija nav izpildījusi saistības, ko uzliek Konvencijas 25.pants.

Gan rakstiskajā iesniegumā, gan mutiskajos paskaidrojumus Eiropas Cilvēktiesību tiesai (turpmāk - Tiesa) Turcijas valdības pārstāvji norādīja, ka prasītājas pieteikums noraidāms, jo neesot līdz galam izsmelti nacionālie tiesību aizsardzības mehānismi un esot pārkāptas individuālās sūdzības iesniegšanas tiesības. Kā alternatīvu valdības pārstāvji aicināja Tiesu konstatēt, ka prasītājas apgalvojumi ir nepamatoti. Savukārt prasītāja no savas puses lūdza Tiesu atzīt, ka pret viņu noticis Konvencijas 3., 6., 13. un 25.panta pārkāpums un ka valdība nav izpildījusi savas saistības saskaņā ar Konvencijas 28.panta 1.daļu un 53.pantu. Tāpat prasītāja lūdza piešķirt viņai taisnīgu kompensāciju saskaņā ar Konvencijas 50.pantu.

Valdības pārstāvji savā iesniegumā kritizēja Komisijas lēmumu atzīt prasītājas pieteikumu par pieņemamu, jo viņa pat neesot mēģinājusi izmantot Turcijas likumos paredzētās iespējas prasīt kompensāciju civillietu vai administratīvajā tiesā. Tāpat valdības pārstāvji atsaucās uz faktu, ka prokurors vēl aizvien veic izmeklēšanu sakarā ar prasītājas sūdzību. Šajā sakarā tika norādīts, ka Komisijas lēmums atzīt prasītājas pieteikumu par pieņemamu ir pretrunā ar subsidiaritātes principu, uz kuru balstās Konvencijas sistēma. Tiesa noraidīja šo valdības iebildumu, jo valdības pārstāvji nebija atbildējuši uz Komisijas aicinājumu paust savu viedokli par pieteikuma pieņemamību, līdz ar to valdības puse bija zaudējusi tiesības apstrīdēt pieteikuma pieņemamību Tiesā. Uz šī paša pamata tika noraidīts arī valdības iebildums, ka ir pārkāptas individuālās sūdzības iesniegšanas tiesības. Kā iepriekš norādīts, Komisija, veikusi rūpīgu lietas apstākļu izvērtēšanu, nonāca pie slēdziena ka prasītājas apgalvojumi par 1993.gada 29.jūnija notikumiem atbilst patiesībai. Prasītāja lūdza Tiesu balstīties uz Komisijas konstatētajiem lietas apstākļiem, savukārt valdības pārstāvji tos apstrīdēja. Kā pamatojumu valdības pārstāvji norādīja, ka neviens cits prasītājas ciema iedzīvotājs nav apstiprinājis viņas apgalvojumus, ka prasītāja nav atpazinusi Derikas žandarmērijas iecirkņa fotogrāfijas un ka neviens no ārstiem, kas veicis prasītājas izmeklēšanu, nav apstiprinājis, ka viņai būtu ievainojumi, kas varētu būt saistīti ar izvarošanu. Bez tam valdības pārstāvji apgalvoja, ka prasītāja nepamatoti ilgi kavējusies iesniegt pieteikumu prokuratūrā, tādējādi liegdama iespēju precīzi noskaidrot laiku, kad viņa zaudējusi nevainību (to nav iespējams precīzi noteikt, ja pagājušas vairāk kā septiņas dienas). Valdības pārstāvji arī apšaubīja, vai, ja prasītājas apgalvojumi atbilstu patiesībai, viņa būtu varējusi apprecēties īsi pēc šiem notikumiem. Tiesa, balstīdamās uz ilglaicīgo praksi, norādīja, ka lietas apstākļu pārbaude ietilpst Komisijas kompetencē. Šajā gadījumā Tiesa norādīja,

ka Komisijai, izvērtējot lietas apstākļus, bijusi daudz pilnīgāka informācija nekā Tiesai, un tās pārstāvji tieši veikuši iesaistīto personu nopratināšanu, līdz ar to nav pamata apšaubīt Komisijas secinājumu, ka prasītājas apgalvojumi atbilst patiesībai. Vairāki tiesneši šajā sakarā izteica pretēju viedokli, norādot, ka nesakritības prasītājas un viņas tēva liecībās (sk. iepriekš), kā arī fakts, ka prasītāja nav savlaicīgi griezusies pie prokurora, tādējādi liedzot iespēju precīzi noteikt laiku, kad viņa zaudējusi nevainību, ir pietiekami iemesli, lai apšaubītu viņas apgalvojumu ticamību.

Izskatot uz Komisijas noskaidroto faktu pamata jautājumu par Konvencijas 3.panta pārkāpumu, Tiesa norādīja, ka 3.pants ietver sevī vienu no demokrātiskas sabiedrības pamatvērtībām un ka tas pilnībā aizliedz spīdzināšanu vai cietsirdīgu vai pazemojošu apiešanos vai sodīšanu. Tiesa pauda viedokli, ka pret prasītāju aizturēšanas laikā vērstā fiziskā un garīgā vardarbība un it īpaši prasītājas cietsirdīgā izvarošana (Tiesa īpaši uzsvēra arī faktu, ka prasītāja šo notikumu laikā bija tikai 17 gadus veca) ir uzskatāma par spīdzināšanu un līdz ar to ir noticis Konvencijas 3.panta pārkāpums. Tiesa norādīja, ka pie šāda secinājuma tā būtu nonākusi arī tad, ja pret prasītāju būtu vērsti tikai viens no minētajiem nodarījumiem.

Prasītāja apgalvoja, ka sakarā ar viņas sūdzību neadekvāto izmeklēšanu viņai liegtas tiesības uz efektīvu tiesas procesu, lai prasītu kompensāciju par aizturēšanas laikā pārciesto, kā rezultātā noticis Konvencijas 6.panta 1.daļas pārkāpums. Tāpat viņa lūdza Tiesu konstatēt Konvencijas 13.panta pārkāpumu, jo Turcija neefektīvā tiesību aizsardzības sistēma negarantē aizsardzību pret spīdzināšanu.

Prasītāja norādīja, ka jebkāda iespēja saņemt kompensāciju civillietu vai administratīvajā tiesā bija atkarīga no pienācīgas izmeklēšanas krimināllietā, kas ierosināta sakarā ar viņas sūdzību. Lai gan saskaņā ar Turcijas administratīvajām tiesībām nav nepieciešams pierādīt valsts ierēdņu vainu, lai pieprasītu kompensāciju (to nosaka Turcijas konstitūcijas 125.pants un likuma Par ārkārtas stāvokli 1.pants), prasītājai vienalga būtu jāpierāda, ka viņa aizturēšanas laikā tikusi pakļauta spīdzināšanai. Prasītājas krimināllietas izmeklēšana bijusi pilnīgi neadekvāta, lai nodrošinātu šādus pierādījumus. Tāpat prasītāja norādīja, ka prokurors izmeklēšanas laikā nav mēģinājis iegūt liecības no 1993.gada 29.jūnija notikumu aculieciniekiem Tasitas ciemā, kā arī, ka izmeklēšanas laikā veiktās medicīniskās ekspertīzes mērķis nav bijis noskaidrot, vai prasītāja ir izvarošanas upuris, bet gan vienīgi konstatēt, vai viņa ir zaudējusi nevainību.

Valdības pārstāvji norādīja, ka Turcijas civilās, kriminālās un administratīvās tiesības nodrošinājušas prasītājai adekvātus tiesību aizsardzības līdzekļus. Viņi norādīja, ka prokurors pēc sūdzības saņemšanas veicis nekavējošus pasākumus, nosūtīdams prasītāju uz medicīnisko ekspertīzi, kuras rezultātā gan nebija iespējams precīzi noteikt laiku, kad viņa zaudējusi nevainību. Tāpat prokurors mēģinājis noskaidrot, vai norādītajā laikā prasītāja tiešām atradusies Derikas žandarmērijas iecirknī, taču aizturēto reģistrs šādu faktu nav apstiprinājis. Tāpat valdības pārstāvji apgalvoja, ka prasītāja, mainot savu dzīves vietu un neinformējot par to prokuroru, ir traucējusi izmeklēšanas procesu.

Komisija kopumā piekrita prasītājas viedoklim, ka, neveicot pienācīgu krimināllietas izmeklēšanu, prasītājai bija liegta iespēja griezties efektīvā tiesā vai tribunālā, lai prasītu kompensāciju.

Tiesa uzsvēra, ka 6.panta 1.daļa ietver tiesības uz tiesu. Iespēja uzsākt procesu civillietā ir viens no šo tiesību aspektiem (sk., piemēram, Tiesas 1994.gada 9.decembra spriedumu lietā *The Holy Monasteries v. Greece*). Šis pants ir attiecināms arī uz civiltiesiskām prasībām piešķirt kompensāciju par fizisku vardarbību, ko veikušas valsts amatpersonas (sk. Tiesas 1996.gada 18.decembra spriedumu lietā *Axoy v. Turkey*). Prasītāja līdz šim nebija griezusies civillietu vai administratīvajā tiesā ar mērķi saņemt kompensāciju, taču viņa bija lūgusi ierosināt krimināllietu, lai sauktu vainīgās personas pie atbildības. Viņa paskaidroja, ka nav pat mēģinājusi prasīt kompensāciju, jo šādai prasībai nebūtu nekādas perspektīvas bez pierādījumiem, ka pret viņu tiešām tikusi vērsta fiziska vardarbība no valsts amatpersonu puses. Veids, kādā prokurors veica izmeklēšanu krimināllietā, neesot ļāvis šādus pierādījumus iegūt.

Tiesa uzskatīja, ka prasītāja, iesniedzot sūdzību par Konvencijas 6.panta pārkāpumu, pēc būtības sūdzējusies par krimināllietas neefektīvo izmeklēšanu, kuras dēļ viņai nav nodrošināta iespēja sekmīgi prasīt kompensāciju par valsts ierēdņu nelikumīgo darbību. Tiesa tādēļ uzskatīja, ka šo sūdzību nepieciešams izskatīt saistībā ar valstu vispārējo pienākumu nodrošināt efektīvu aizsardzību valsts institūcijās sakarā ar Konvencijā noteikto tiesību pārkāpumiem, kādu paredz tās 13.pants.

Tiesa vispirms uzsvēra, ka 13.pants garantē efektīvu tiesību aizsardzības nodrošinājumu valsts institūcijās, lai pēc būtības īstenotu Konvencijā aizsargātās tiesības un brīvības neatkarīgi no formas, kādā tās aizsargātas nacionālajā tiesību sistēmā. Tādējādi šī panta mērķis ir prasīt, lai tiktu nodrošināta efektīva aizsardzība, kas ļautu kompetentām valsts iestādēm gan pēc būtības izskatīt sūdzību par attiecīgo Konvencijas pārkāpumu, gan arī sniegt atbilstošu aizsardzību. Tomēr dalībvalstīm ir piešķirta zināma rīcības brīvība attiecībā uz veidu, kādā tās īsteno šī panta uzlikto pienākumus. 13.panta uzlikto pienākumu apjoms var mainīties atkarībā no prasītāja iesniegtās sūdzības par Konvencijas pārkāpumu būtības, tomēr aizsardzības nodrošinājumam, ko pieprasa šis pants, ir jābūt efektīvam gan praksē, gan likumos, it īpaši tādā izpratnē, ka tā īstenošana nevar tikt neattaisnoti ierobežota ar atbildētājvalsts institūciju darbību vai bezdarbību (sk. Tiesas 1996.gada 18.decembra spriedumu lietā *Axoy v. Turkey*). Ņemot vērā spīdzināšanas aizlieguma īpašo nozīmi un tās upuru sevišķi neaizsargāto stāvokli, 13.pants, neatkarīgi no jebkādiem citiem nacionālajā sistēmā pieejamiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, uzliek valstīm pienākumu veikt spīdzināšanas gadījumu rūpīgu un efektīvu izmeklēšanu. Tādējādi gadījumos, kad indivīdam ir pamatota sūdzība, ka viņš ticis spīdzināts, jēdziens "efektīvs aizsardzības nodrošinājums" ietver ne tikai kompensācijas izmaksu, kad tas nepieciešams, bet arī rūpīgu un efektīvu izmeklēšanu, kuras rezultātā var tikt noskaidroti un sodīti vainīgie. Pienākums valstīm veikt efektīvu izmeklēšanu jebkurā gadījumā, kad ir aizdomas par spīdzināšanu, ietverts arī 1984.gada 10.decembra ANO Konvencijas pret spīdzināšanu un citādu cietsirdīgu, necilvēcīgu vai cilvēka cieņu pazemojošu apiešanos vai sodīšanu 12.pantā.

Ņemot vērā iepriekš aprakstītos principus, Tiesa konstatēja, ka šajā gadījumā prasītāja bija pilnībā atkarīga no prokurora un policijas darbības, vācot pierādījumus, kas apstiprinātu viņas apgalvojumus. No prokurora veiktās izmeklēšanas bija atkarīga ne tikai kriminālsūdzības celšana pret personām, kas bija veikušas spīdzināšanu, bet arī prasītājas iespēja izmantot citus tiesību aizsardzības līdzekļus.

Tiesa norādīja, ka Turcijas kriminālkodekss nepārprotami uzliek prokuroram pienākumu izmeklēt spīdzināšanas, izvarošanas un fiziskas vardarbības gadījumus. Neskatoties uz to, viņš veica vienīgi nepilnīgu pārbaudi. Pēc Tiesas ieskata, prokuroram būtu bijis jāveic pasākumi, lai noskaidrotu iespējamās prasītājas ģimenes aizturēšanas aculieciniekus, taču, kā izrādās, viņš nemaz nav apmeklējis Tasitas ciemu. Bez tam prokurors neveica loģiskus pasākumus, lai noskaidrotu, vai prasītāja un viņas ģimene patiešām atradās Derikas žandarmērijas iecirknī - izmeklēšanas sākumā netika noprotināts neviens žandarmērijas inspektors. Viņš pārāk vienkārši esot pieņēmis žandarmērijas pārstāvju apgalvojumu, ka prasītājas ģimene nav tikusi aizturēta - šie apgalvojumi tika pamatoti vienīgi ar apšaubāmu aizturēto reģistru. Tāpat Tiesa uzskatīja, ka medicīniskās ekspertīzes, ko prokurors bija lūdzis veikt, bija nepilnīgas - to mērķis bija vienīgi noskaidrot, vai prasītāja ir zaudējusi nevainību un nevis to, vai viņa ir izvarošanas upuris, kas bija viņas sūdzības būtība. Neviens no ārstiem netika paudis viedokli, vai zilumi, kas bija vērojami uz prasītājas augšstilbiem, varēja būt radušies vardarbīga dzimumakta rezultātā. Tāpat netika veikta psiholoģiskā ekspertīze, lai noteiktu, vai prasītājas uzvedība sakrīt ar izvarošanas upura uzvedību.

Minēto faktu gaismā Tiesa secināja, ka netika veikta rūpīga un efektīva prasītājas sūdzības izmeklēšana un tā rezultātā, ņemot vērā prokurora centrālo lomu izmeklēšanas procesā, tika padarīti neefektīvi arī citi iespējamie tiesību aizsardzības līdzekļi, ieskaitot iespēju prasīt kompensāciju. Tādēļ Tiesa secināja, ka ir noticis Konvencijas 13.panta pārkāpums.

Lai gan Komisija, pamatojoties uz prasītājas apgalvojumiem, pauda viedokli, ka viņa pēc pieteikuma iesniegšanas Komisijai tikusi pakļauta vajāšanai un iebaidīšanai, tādējādi pārkāpjot arī Konvencijas 25.pantā paredzētās tiesības iesniegt individuālas sūdzības, Tiesa uzskatīja, ka trūkst konkrētu un neatkarīgu pierādījumu prasītājas apgalvojumiem, ka valdība mēģinājusi vajāt vai iebaidīt viņu vai viņas ģimeni nolūkā panākt, ka prasītāja atsauc vai groza pieteikumu Komisijai. Tāpat Tiesa pauda viedokli, ka nav nepieciešams izskatīt prasītājas sūdzību par to, ka valdība nav izpildījusi saistības, ko tai uzliek Konvencijas 28.panta 1.daļas (a) punkts un 53.pants.

Pamatojoties uz Konvencijas 50.pantu, prasītāja vēlējās saņemt mantisko zaudējumu kompensāciju 50 Anglijas mārciņu apmērā par izdevumiem, kas radušies, pārceļoties no Derikas uz citu pilsētu, lai izvairītos no valsts iestāžu veiktās vajāšanas un iebaidīšanas. Bez tam prasītāja sakarā ar fiziskām sāpēm un psiholoģiskiem pārdzīvojumiem, ko viņa pārcietusi, kā arī sevišķi smagajiem Konvencijas 3. un 25.panta pārkāpumiem vēlējās saņemt nemantisko (morālo) zaudējumu kompensāciju 120 000 Anglijas mārciņu apmērā. Tā kā Tiesa uzskatīja, ka nav noticis Konvencijas 25.panta pārkāpums, tā noraidīja prasību par

mantisko zaudējumu kompensāciju. Šī paša iemesla dēļ bija ierobežojama arī nemantisko zaudējumu kompensācija. Tiesa, ņēmusi vērā Konvencijas 3.panta pārkāpuma smago raksturu, kā arī ilgo psiholoģisko satricinājumu, kas prasītājam varēja būt radies izvarošanas rezultātā, nolēma piešķirt viņam nemantisko zaudējumu kompensāciju 25 000 Anglijas mārciņu apmērā. Bez tam Tiesa piešķīra prasītājam kompensāciju 37 360 Anglijas mārciņu apmērā par izmaksām un izdevumiem, kas radušies, apmaksājot četru Lielbritānijas juristu un Turcijas juristu pakalpojumus, kā arī par fotokopijām, telefona sakariem, mediķu ziņojumu u.tml.

Izskatot lietu, Tiesa balstījās uz sekojošu praksi: *Ireland v. The United Kingdom*, 09.12.1994.; *The Holy Monasteries v. Greece*, 09.12.1994.; *Loizidou v. Turkey*, 23.03.1995.; *Akdivar and Others v. Turkey*, 16.09.1996.; *Aksoy v Turkey*, 18.12.1996.